

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-137>

УДК 811.111:81'28

Колісник М.П.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИНТАКСИЧНИХ ВІДХИЛЕНЬ У МОВЛЕННІ НОСІЇВ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ДІАЛЕКТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

Анотація. У статті, на основі аналізу граматичних особливостей північно-східного діалекту Англії, зафіксованих у матеріалах онлайн архіву інтерв'ю представників північного сходу Англії «Talk of the Toon» було виявлено шість типових синтаксичних відхилень діалекту від стандартної англійської мови. Дослідженню підлягали фрагменти мовлення мешканців північно-східного регіону Англії таких вікових груп: 16-20, 21-30, 31-40, 41-50, 51-60, 61-80 років. Загальна залежність частоти граматичних відхилень від вікових груп носіїв північно-східного діалекту Англії протягом 1960-2010 років показує, що зниження та зростання кількості синтаксичних відхилень у мовленні носіїв діалекту різних вікових груп корелює з етапами соціальної активності особистості, в наслідок чого тенденція до унормування мовлення спостерігається у мешканців регіону віком від 21 до 60 років.

Ключові слова: англійська мова, північно-східний діалект, Англія, синтаксичні відхилення, вікова група.

Kolisyuk Maryna

National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

FUNCTIONING OF SYNTACTIC DEVIATIONS IN THE SPEECH OF ENGLISH NORTH-EAST DIALECT SPEAKERS OF DIFFERENT AGE GROUPS

Summary. Based on the analysis of the data from the interview archive of English north-eastern representatives "Talk of the Toon" the article presents the experimental study results of the specificity of the deviations in the syntactical system registered in the speech of the speakers of the north-eastern dialect of England within the period of 1960-2010 years. The research proves the expediency of syntactical deviations consideration from socio-biological related points of view. The study of the previously mentioned deviations was held in two stages. Within the first stage the nomenclature of syntactical units of the north-eastern dialect grammatical system was determined by means of comparative analyses of morphological units' deviations from the grammatical norm of the English language. As a result of the first step we were able to determine such syntactical deviations as: 1) using the indefinite article *a* with the word *one* without an adjective preceding it; 2) contraction of an auxiliary or of a modal verb in negations instead of the negative particle *not*; 3) using of double negatives in the sentence; 4) using the so called "northern subject rule" in the sentence; 5) combination of two consecutive modal verbs in the sentence if one of them is represented by the verb *can* or its form *could*; 6) using of the plural numeral with a singular noun. The scope of the second stage gave the opportunity to study the set of deviations in relation to the age groups of the English north-eastern dialect speakers of 16-20, 21-30, 31-40, 41-50, 51-60, 61-80 years old. The article also presents the percentage rates of the mentioned deviations actualizations as well as gives a graphical interpretation of the quantitative relation between the specific types of deviations in the syntactical system and the speakers' age. Moreover, the article provides with the main tendency of traditional normalization of language according to the age group of the dialect speakers. Showing that the representatives of 16-20 and 61-80 age groups use more dialect syntactic combinations in their speech. Proving that active social life is more likely to influence the language.

Keywords: English, north-eastern dialect, England, syntactical deviations, age group.

Постановка проблеми. Об'єктом дослідження традиційної діалектології зазвичай постає різновид стандартної мови, який є поширеним у певній місцевості. У процесах систематизації діалектів англійської мови також переважно послуговуються регіональним критерієм, на основі якого їх поділяють, у першу чергу, у відповідності з географічними зонами півдня та півночі. Однак на сучасному етапі розвитку діалектології все частіше розглядають і соціальні та біологічні особливості функціонування різновидів мови [5]. Також слід зазначити, що й територіальний фактор зазнав певного розширення, оскільки дослідження діалектів вийшло за рамки сільської місцевості й розповсюдилося на дослідження мовного варіювання жителів міст [4].

Більше того, класичне структурне вивчення мовних варіантів на рівні фонетичних відхилень не задовольняє потреб діалектології, позаяк ді-

алект являє собою виразний (соціальний або територіальний) різновид мови, у якому граматики й лексики так само як і вимова відрізняються від аналогічних мовних рівнів і в стандартному варіанті мови, і в інших діалектах [1, с. 112].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значне розширення об'єктної сфери вивчення діалектних особливостей різних мов відбувається за рахунок включення до неї в якості об'єктів пізнання міських, професійних, етнічних діалектів, а також зв'язків між діалектом і соціальним статусом носіїв мови, їхнім віком, статтю, видом діяльності та ін. Тому цілком логічним є розгляд особливостей актуалізації північно-східного діалекту Англії у мовленні носіїв різних вікових груп. Позаяк, як зазначає Л. Блумфільд, розбіжності, що існують у мові, залежать від інтенсивності спілкування: неоднакові в економічному плані класи, відмінності освіти, розподіл за про-

фесіями, мова спорту й усякого роду хоббі, вікові розходження [2, с. 63].

Зі свого боку, Д. Болінджер [3, с. 633] зазначає, що причини змін у мовленні лежать десь між двома класичними протилежностями (*extreme points*): біології та соціалізації. Вік знаходиться найближче до біологічної крайньої точки. Однак мовні особливості вікових груп знаходяться під постійним впливом соціальних факторів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки традиційно вважається, що діалектне мовлення притаманне старшому поколінню, то особливості мовлення різних вікових груп носіїв північно-східного діалекту Англії не підпадають під коло наукових інтересів діалектологів.

З огляду на усе вище вказане метою цієї праці є поглиблення наукових даних про північно-східний діалект Англії шляхом виявлення особливостей функціонування синтаксичних відхилень різними віковими групами носіїв північно-східного діалекту Англії.

Виклад основного матеріалу. У якості матеріалів дослідження слугують діалектні одиниці граматичного рівнів (синтаксис), дібрані із письмових транскриптів та автентичних записів мовлення носіїв північно-східного діалекту Англії, зафіксовані у зазначених формах в обсязі електронного он-лайн архіву інтерв'ю «The Talk of the Toon».

Сформований масив експериментального матеріалу систематизується відповідно до таких груп вікових ознак мовців: 16-20, 21-30, 31-40, 41-50, 51-60, 61-80 років.

Особливості вживання типових синтаксичних відхилень різними віковими групами носіїв північно-східного діалекту Англії, які охоплюють такі шість їхніх типових різновидів: 1) використання неозначеного артикля *a* зі словом *one* пе-

ред яким відсутній прикметник; 2) скорочення допоміжного або модального дієслова замість заперечної частки *not* у коротких формах заперечення; 3) вживання подвійного заперечення у реченні; 4) використання правила північного підмета; 5) комбінування двох модальних дієслів у реченні, якщо одне з них представлено дієсловом *can* або його формою *could*; 6) вживання числівника множини з іменником однини, зафіксованих протягом 1960-2010 років, відображено на рис. 1.

Як свідчать дані рисунка, частота використання неозначеного артикля *a* зі словом *one*, перед яким відсутній прикметник у мовців віком від 16 до 50 років, становить близько 20%. При цьому, мовці старшого віку більш активно використовують цей тип синтаксичного відхилення, а саме: 32% випадків зареєстровано у групі 51-60-річних і 37% від загальної кількості зафіксованих випадків у 61-80-річних носіїв північно-східного діалекту Англії.

Наведемо типові приклади актуалізації зазначеного відхилення:

Shops there was a one in Gosforth where the wife that in fact that's where I met her in there and eh you would gan in there and have two cups of coffee it was like a bikers' caff.

And I'd had a one I got one off my aunties I think.

Більш однозначна картина характеризує варіювання показників скорочення допоміжного або модального дієслова замість заперечної частки *not* у коротких формах заперечення у мовленні представників північно-східного регіону, оскільки у період 1960-2010 років максимальне вживання (45%) цього типу синтаксичних відхилень представниками 16-20-річної вікової групи поступово знижується до 23% у 21-30-річних, 9% у 31-40-річних, 8% у 41-50-річних та до 3%

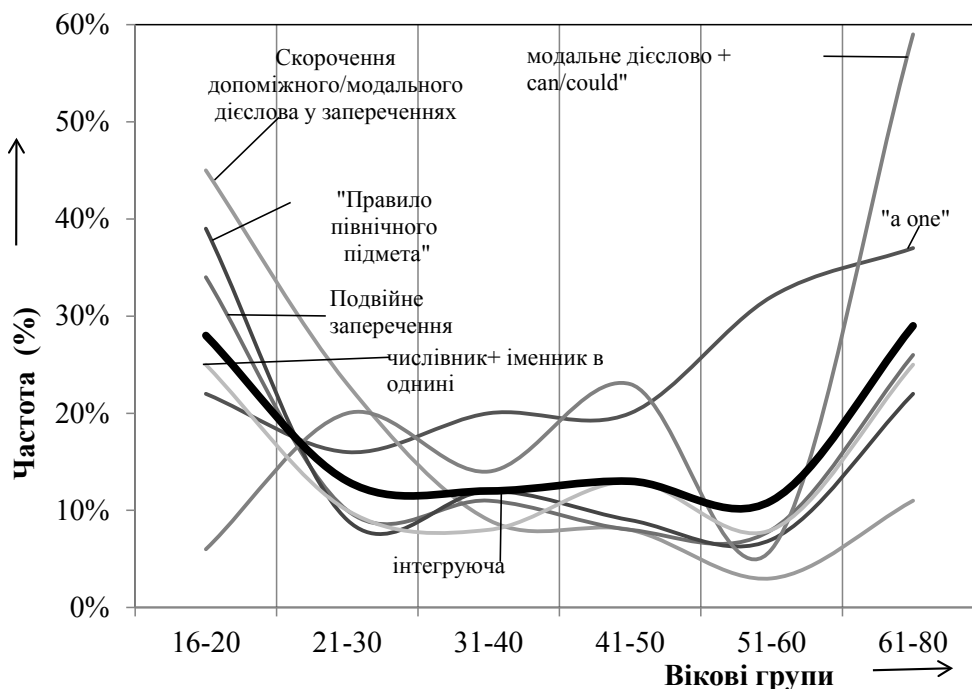

Рис. 1. Зміни вживаності синтаксичних відхилень носіями північно-східного діалекту Англії за період 1960-2010 років

у 51-60-річних мешканців цього регіону, а їхня актуалізація в останній віковій групі (61-80-річних) зростає лише до 11%.

Приклади цього відхилення представлено нижче:

You're not working late tonight.

I'll not be in town this Saturday I'll not be in town anyway because the family's coming tomorrow.

Like even the guys that I haven't seen in ages and like I'll be like 'oh hi and he'll be like 'you all right, it's re- it's not nice but.

Подібна закономірність має місце у випадку вживання подвійного заперечення у реченнях представниками північно-східного регіону Англії. Тут спостерігається зменшення у 3,4 рази (з 34% до 10%) частоти використання цього відхилення у мовленні 21-30-річних порівняно з 16-20-річними мовцями. У наступних вікових групах частота функціонування подвійного заперечення представлена 11% у носіїв діалекту 31-40 років і 8% у 41-60-річних, у групі 61-80-річних представників північно-східного регіону Англії вона також зростає лише до 24%.

Типовими прикладами цього відхилення можуть слугувати наведені нижче речення:

My education wasn't nothing terribl замість *My education wasn't terrible*.

You wouldn't buy (interruption) nowt for a lass anyway – замість нормативної заперечної форми речення *You wouldn't buy anything for a girl*.

Теж саме спостерігається і в наступному прикладі: *I don't do nothing* замість *I don't do anything*

Певну хвилеподібність має крива змін частоти використання правила північного підмета у мовленні представників північно-східного діалекту Англії, зафіксованому в період 1960-2010 років. У цей період після значного зниження (від 39% до 9%) вживаності діалектних слів мовцями 21-30 років порівняно з 16-20-річними носіями діалекту спостерігається незначне підвищення (до 12%) актуалізації цього типу синтаксичного відхилення представниками 31-40-річної вікової групи. Разом з тим, у мовленні 51-60-річних мешканців регіону порівняно з 41-50-річною групою використання правила північного підмета зменшується з 9% до 7%, але його вживання мешканцями віку 61-80-років у зіставленні з попередньою віковою групою (51-60-річних) зростає з 7% до 22%.

Нагадаємо, що суть цього синтаксичного явища полягає у додаванні закінчення -s до всіх дієслів теперішнього часу, а також у вживанні дієслова минулого часу *was*, якщо перед ними відсутній займенник, виняток складає займенник першої особи однини *I*. Наприклад:

I was just saying the other day they'll have to be intelligent to get a job the way things is going there's no work for anybody that's not intelligent enough.

Список літератури:

1. Beal J. C. *Language and Region*. L.; N.Y. : Routledge, 2006. 117 p.
2. Bloomfield L. *Language*. London: Taylor & Francis Group, 2009. 566 p.
3. Bolinger D.L. *Accent is Predictable (If you're a Mind-reader)*. *Language*. 1979. № 48. P. 633–644.
4. Dodsworth R. *Migration and Dialect Contact*. *Annual Review of Linguistics*. 2017. Vol. 3, Issue 1. P. 331–346.
5. Holmes J., Wilson N. *An Introduction to Sociolinguistics* (5th edn.). London : Longman, 2017. 560 p.

Bikes was your thing though (interruption) wasn't it.

Наведені вище приклади демонструють неузгодженість підметів (*things, bikes*), які уживаються в реченнях у множині, та присудка, що мають форму однини (*is going, was*).

Oh Yeah, I think it was the last year though, my dad says he couldn't make it 'cause he was busy at the dentist and I went and told her. I says 'Oh my Dad can't make it!' В останньому прикладі зафіксовано порушення узгодження між підметом, вираженим особовим займенником (*I*) та присудком (*says*), який має форму третьої особи однини, так зване правило північного підмета.

На рисунку 1. можна простежити також специфіку частоти комбінування двох модальних дієслів у реченні, якщо одне з них представлено *can* або *could*. Вона полягає в тому, що у перших п'яти вікових групах має місце незначне використання цього типу синтаксичних відхилень, а саме: 6% у 16-20-річних, 20% у 21-30-річних, 14% у 31-40-річних, 23% у 41-50-річних та 6% у 51-60-річних мешканців північного сходу Англії. На відміну від них у мовців 61-80 років актуалізація такого комбінування є розповсюдженою і дорівнює 59%. Наприклад:

Speaker 1: I might could manage it. Speaker 2: Yes uh-huh.

Дещо інша якість змін уживання числівника множини з іменником однини притаманна досліджуваному періоду, оскільки використання цього синтаксичного відхилення представниками 16-20-річної вікової групи поступово зменшується до 10% у 21-30-річних та до 8% у 31-40-річних мешканців північного-східного регіону Англії, а його рекурентність у наступних вікових групах набуває такого характеру: 13% для 41-50-річних, 8% для 51-60-річних та 25% у групі 61-80-річних носіїв діалекту.

Наведемо типові приклади цього типу синтаксичних відхилень:

Eh (pause) about thirty three year (pause) thirty three year in this street now.

Fourteen year now they're fourteen year now they're they're fathers aren't they some of them half of them was father.

Great yeah it was three pound for a bottle of water.

Висновки і пропозиції. Відмічена жирно окресленою кривою на рисунку 1 інтегруюча залежність частоти вживання синтаксичних відхилень носіями північно-східного діалекту Англії свідчить про загальне зниження актуалізації цих відхилень у мовленні 21-60-літніх представників північного сходу Англії та підвищення частоти їх використання у групах 16-20 та 61-80-річних носіїв північно-східного діалекту. Така тенденція функціонування синтаксичних одиниць у мовленні співпадає з активними фазами суспільної та професійної діяльності представників північно-східного регіону Англії.